

La novel·la paròdica

Història de la novel·la paròdica.

La novel·la paròdica és una subversió dels principis de la novel·la idealista.

La primera novel·la paròdica de la història es diu Històries verídiques, escrita per Llucià en llengua grega, dins l'imperi romà, a finals del segle II dC.

La novel·la idealista està basada en la veracitat, i en la confiança que el lector posarà en aquesta veracitat.

Per contra, la novel·la paròdica ressalta el caràcter fictici de la història, i té com objectiu fer una burla.

La novel·la paròdica fa ús d'elements originals:

- La primera persona, emprada com eina de la paròdia.
- L'autor fa de narrador. Tot sovint fa de protagonista, o de coprotagonista.
- La paratextualitat: senyals que acompanyen el text però no en formen part:
  - Títol
  - Pròleg
  - Dedicatòria
  - Notes de l'editor

Tots ells són molt útils per a la confecció de la novel·la paròdica.

Llucià afirma, a les Històries verídiques, que menteix. Les històries que explica no les ha vist, no les ha viscut, i demana al lector que no es cregui res de res.

Des d'aquest punt de vista té més honestat que altres gèneres de discurs, perquè no enganya a ningú.

Apuleu escriu una altra novel·la paròdica al segle II dC, L'ase d'or, en llengua llatina. S'excusa davant el lector demanant perdó si fa faltes.

Al segle XVIII Voltaire escriu el Càndid, on el personatge afirma constantment que vivim en el millor dels mons.

I al mateix segle Diderot escriu Jacques el Fatalista, qui diu que tot està escrit.

Al segle XVII, un segle abans, Jonathan Swift escriu a Anglaterra Els viatges de Gulliver. La història dels viatges acaba amb un epíleg, on cerca fer crítica social, i defineix una utopia.

La utopia al Càndid de Voltaire és El Dorado.

Poeta ve de la paraula grega poiero, fer. El poeta és el que fa, el que escriu.

Llucià introdueix el terme plasma, que ve del verb plaso, que vol dir modelar amb les mans.

Llucià modela els fets. La novel·la paròdica és una cosa creada totalment per l'autor.

Trets de la novel·la paròdica

- El narrador, que pot fer de protagonista.
- La paratextualitat.
- L'experiència amorosa, en general durant un viatge.
- La paròdia de la fortuna o providència.

Càndid, de Voltaire

Voltaire li diu un conte filosòfic.

Ell estava molt influenciat per la cultura anglesa dels segles XVII i XVIII. Admirava una Anglaterra on els intel·lectuals eren respectats, en contraposició a l'actitud poc respectuosa dels francesos.

És Voltaire el primer intel·lectual de la història? Hi ha qui reserva aquest títol a Zola.

Voltaire fa crítica social, i per fer-ho construeix un conte filosòfic.

El resultat es basa en tres principis:

- És un conte filosòfic
- És la idea central de la Il·lustració, és a dir, posar l'erudició a l'abast d'un públic molt nombrós, com fa amb l'Enciclopèdia
- És l'inici del periodisme, que ja existia a Anglaterra des del segle XVII

El títol

És un element paratextual. És Càn did o l'optimisme. El nom del protagonista, que fa pensar en una persona innocent i simple, contradiu el concepte següent, a diferència dels gèneres literaris anteriors.

El títol fa paròdia dels títols de les novel·les idealistes.

Fa referència a un element característic dels diàlegs platònics.

El contingut

El protagonista repeteix freqüentment i estúp idament la frase central: vivim en el millor dels mons.

És una referència al pensament de Leibnitz, on Déu crea el mon, i aquest mon és el millor possible, perquè l'ha fet Déu. En aquest mon Déu es preocupa de l'home, de l'objecte de la seva creació. Es tracta d'un mon perfecte.

Voltaire practica el seu propi deisme. Déu existeix, no hi ha dubte, però és una intel·ligència superior que crea el mon, i l'home dins del mon, per a continuació despreocupar-se d'ells.

El mon de Voltaire funciona independentment de Déu.

És l'atzar, la fortuna, qui governa l'esdevenir del mon.

El nom del protagonista, Càn did, és molt definidor.

De fet tot a l'inici ens estan donant les claus de lectura de la novel·la.

El peu de títol és un altre element paratextual.

Es presenta la novel·la com si fos una traducció de l'alemany.

El narrador apareix en primera persona, quan diu "je crois", i després ja no torna a sortir. És obligatori, a la novel·la paròdica, que hi figuri. Al final del llibre fa una reflexió tan subjectiva que es reconeix el narrador per segona vegada.

El narrador a la novel·la idealista està sempre en tercera persona, de manera de distanciar l'autor de l'acció. Mateu surt com actor a l'Evangelí, però no diu mai que n'és l'autor.

A la novel·la paròdica el narrador pot estar en primera persona, i barrejar-se amb l'acció, o pot estar en tercera persona, com a Càn did, i ser molt intrusiu, i fer comentaris personals sobre tot el que passa.

Els personatges de la novel·la paròdica són similars als de la novel·la idealista, però tenen un paper molt subversiu. Càn did va repetint els principis de Leibnitz: la raó humana pot arribar a entendre el mon, el cosmos, i en última instància Déu mateix, perquè Déu ha fet el millor dels mons possibles, i en té cura permanentment.

Amb aquesta paròdia Voltaire ataca en profunditat la teoria de l'optimisme. Càn did no canvia mai, passi el que passi, i les situacions seqüencials estan sempre bé. En canvi Cunegunda es transforma, per esdevenir una dona horrible, el que fa una broma de mal gust respecte a l'heroïna de la novel·la idealista.

La trama de Càn did gira entorn del viatge, plena de diàlegs, i conté una utopia, El Dorado. Les aventures es multipliquen a l'infinit, i són totes molt exagerades. Els personatges secundaris, com la vella del vaixell a Buenos Aires, també tenen aventures exagerades, i les expliquen dins la trama. Això és una diferència cabdal amb la trama de la novel·la idealista, on sols els protagonistes tenen aventures extraordinàries.

El viatge es multiplica, i el relat també. D'altra banda la velocitat és meteòrica, en oposició a la velocitat reposada de la novel·la idealista.

El mon de la paròdia és un plasma, on està tot inventat, i aquesta invenció no requereix versemblança. L'autor no es preocupa de fer precisions creïbles de temps, lloc, causa i efecte. El motor de tota la trama arrenca en el petó que Càn did li fa a Cunegunda, perquè ha vist l'exemple del seu mestre quan empaïta una criada.

D'aquí es dedueix que l'Amor està sent parodiat. A la novel·la idealista l'Amor dóna fonament al mon, al cosmos. A la novel·la paròdica l'Amor ja no és un amor platònic. No cal que estigui reduït al sexe, l'important és que l'Amor és un atzar més, i no aporta cap filosofia racional. L'Amor de la novel·la paròdica no té res de transcendental.

De fet el que falta és la Providència, perquè en el mon de Voltaire Déu no es preocupa de l'home o del mon.

En quant al viatge, a la novel·la paròdica el protagonista va acompanyat d'un guia, que afegeix un missatge pessimista. En canvi el viatge de la novel·la idealista desprèn un missatge sempre religiós i transcendent.

La sàtira de Voltaire està totalment adreçada a la filosofia. No hi ha transcendència a la novel·la, quan s'hauria pogut esperar que el viatge fos una iniciació pels transcendents.

L'escena final de Càndid

Gairebé tots els personatges es retroben, tot i que figurava que molts d'ells havien mort. És una metàfora de la resurrecció. A la novel·la idealista calia donar una explicació versemblant de les eventuals resurreccions, però aquí no cal. Tothom ressuscita, i s'arriba al happy end.

De fet es tracta d'una paròdia del happy end, perquè deixa un regust amargant.

La frase que Càndid havia repetit mil vegades, vivim en el millor dels mons possibles, es transforma a l'escena final, i esdevé "hem de cultivar el nostre jardí".

Està evocant una filosofia que s'ocupa del dia a dia. I abandona la filosofia derivada dels epicuris, basada en la vida, la felicitat, i la recerca de la felicitat. Els epicuris comparteixen amb els estoics aquesta recerca de la felicitat, si bé ho fan per camins diferents. Com ser feliç en aquest món, que en realitat és una vall de llàgrimes, és el centre de l'actitud cristiana davant la vida. I és aquesta actitud la que critica Voltaire.

Voltaire s'allunya de l'optimisme del segle XVIII. L'home de Voltaire ha deixat d'esperar que el filòsof arregli el món, perquè el món no té arreglo, donat que Déu no s'ocupa d'ell. L'home no pot participar de cap pla col·lectiu: ha de buscar un camí individual per sobreviure.